

CROATIA SUPERIOR ET INFERIOR.

Ivan Tomašić, franjevac u prvoj polovici XVI. stoljeća, spominje više puta u svojem djelu „Chronicon breve regni Croatiae“ dvije Hrvatske naime „superiores“ i „inferiores partes Coruatie.“ Prema tome mogli bi poslutiti, da se je u 15. i 16. stoljeću dijelila Hrvatska na gornju i dolnju.

Najglavnije mjesto u Tomašićevoj kronici je ovo: „Anno Domini 1524. tempore banatus Joannis Karlouich Turci (a) cum innumerabili exercitu in Coruatiam venit, postmodum ingressus tamquam horrida tempestas cuncta vastavit, et ea cum universo regno comprehendit, in superiori parte septem ipsius provincias obtinuit, videlicet: Radigobilie, Cetinam, campo Kossalovo, Likam, Corbaviam, Buxane, Werhovine et Gackam ac CLXXV oppida devastavit, castrum munitissimum Syngh cum humani sanguinis effusione cepit..... in partes inferioris Coruatie dominium Modrussie, ac etiam Drexnik, comitatus Briniensis, ac omne fere inter montes Coruatie, ac multa castella vastavit, que commemorare longum esset.“¹

Partes inferiores i superiores Coruatie spominje Ivan Tomašić još i na drugim mjestima. Tako pripovijeda, da „comes Karlovich Joannes latitabat in superioribus partibus Coruatie, valjda u Lici, kad je knez grada Krupe Mirko Turak stao obsjedati njegov grad Mutnicu. Po tome sudimo, da je Tomašić Krupu i Mutnicu pribrajavao donjim krajevima Hrvatske.² Na jednome mjestu opet kaže, da se pad Kostajnice može smatrati za „causa et origo destructio(nis) inferioris partis Coruatie.“³ Pošto Tomašić smatra Hrvatskom još i sav predjel od Kostajnice do Hrastovice kod Kupe (flumen Colapim sub Hrastouicha), to nema dvojbe, da je on i taj predjel pribrajavao donjim krajevima Hrvatske.

Tomašić zove Hrvatskom svu zemlju od Radobilje⁴ na jugu do Kupe na sjeveru, te dijeli tu Hrvatsku na dvoje: na gornju i dolnju.

Gornja Hrvatska ili „partes superiores Coruatie“ jesu njemu sve župe, županije i oblasti od Radobilje do uključive Gačke, naročito dakle Radobilja, Cetina, Kosovo, Lika, Krbava, Bužani, Vrhovine i Gačka. Dolnja Hrvatska ili „partes inferiores Coruatie“ jesu mu „dominium Modrussie“, zatim župe Drežnička i Brinjska, nadalje sva zemlja od Gvozda (Kapele) na sjever do Kupe i onda Save od utoka Kupe do utoka Une.

¹ Arhiv za jug. povj. IX. p. 26.

² Op. cit. pag. 30.

³ Ibid. p. 31.

⁴ U jednom pismu od g. 1457. čitamo: Quia illustris dux Stephanus . . . hedificari fecit quoddam fortalicium super territorio suo Ro-

dobilie (Radobil, Rodobiglia) prope flumen nostrum Citine Radobil, cum intentione fabricandi unum pontem super ipso flumine. ut habet liberum transitum in vallem Policii... Ljubić, Monumenta Slavorum merid. (Listine) X. p. 109.

Pita se sada, da li je ova Tomašićeva dioba hrvatske zemlje opravdana, ili je to samo njegovo individualno mnijenje? Da se je u 15. stoljeću zaista Hrvatska dijelila na gornju i donju, imademo još jedan dokaz. U jednome pismu od 25. rujna 1469. piše mletačka vlada „ser Joanni Aymo militi, oratori nostro in Hungaria“, dakle svome poslaniku na ugarskome dvoru ovako: „Intelleximus quoque, quantum scribitis, vobis dixisse regiam maiestatem de gentibus tenendis ad illos duos passus, que prohiberent, quod Turci venire non possent in Dalmatiam, Croatiam inferiorem sue maiestatis et Croatiam superiorem serenissimi imperatoris...“¹

Evo Mletčani g. 1469., šest godina nakon pada Bosne razlikuju na zemljištu hrvatskom „Croatiam inferiorem“ i „Croatiam superiorem“, dakle upravo kao što to čini i naš Tomašić u 16. stoljeću. Nedvojbeno je po tome, da je ta geografska razlika u 15. stoljeću zaista i obstojala.

No iz onoga pisma od god. 1469. saznajemo još, da je „Croatia inferior“ tada pripadala ugarsko-hrvatskomu kralju Matiji Korvinu, dočim za „Croatia superior“ kažu Mletčani, da je „serenissimi imperatoris“, naime njemačko-rimskoga cara Fridrika III. Kako dolazi car Fridrik III. g. 1469. do toga, da je gospodar „Croatiae superioris“?

Poznato je obće, da se je car Fridrik III. takmio s Matijom Korvinom za ugarsko i hrvatsko prijestolje. Tek 19. jula 1463. pogodila se oba kralja.² No da li su tom prigodom podijelili medju se vlast u hrvatskom kraljevstvu, kako se to čini po pismu mletačke vlade od g. 1469., ne spominje se u pomenutoj pogodbi ni u ostalim meni dosad poznatim izvorima.

V. Klaić.

¹ Ljubić, Listine X. p. 458.

² Theiner, Monumenta Hungariae II. p 380—391,

Fraknoi dr. Wilhelm, Mathias Corvinus, König von Ungarn, Freiburg, 1891., pag. 95.